

Burhanettin **Duran**

bduran@setav.org

İSRAİL SALDIRILARI KARŞISINDA TÜRKİYE'NİN TAVRI

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail-Filistin çatışmasının Haçlı-Hilal meselesine dönmesine karşı çıkıyor. Batılı devlet adamlarının İsrail taraftarlığı yapmalarının ve İsrail'in katliamlarının Tevrat'tan alıntılarla meşrulaştırılmasının tehlikesine işaret ediyor. Ayrıca, İsrail katliamlarına karşı din ve milliyet fark etmeksizin dünyanın birçok yerinde yükselen seslerin de farkında.

7 Ekim'de HAMAS'ın saldırısından sonra taraflara itidal telkin eden Türkiye, İsrail'in Gazze'yi toplu cezalandırmaya yönelmesiyle eleştiri tonuna geçti ve daha ilk günden itibaren Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Fidan, uluslararası toplumu ve bölge ülkelerini Gazze konusunda harekete geçirmek için yoğun bir diplomasi trafiği işletti. İsrail ordusunun Gazze'deki sivilleri bombardımanı, "katliam" seviyesine ulaştığında Türkiye, İsrail'i ve koşulsuz destek veren ABD'yi daha sert eleştirmeye başladı. İİT Zirvesi ve Kahire Zirvesi başta olmak üzere bölge ülkeleri ile yapılan ikili görüşmelerde de Türkiye bir an önce ateşkesin sağlanması, sivil yardımların başlaması ve iki devletli çözümün konuşulması için gayret gösterdi. Gazze'deki Filistinlilerin Mısır ya da Ürdün'e sürülmelerine karşı çıktı.

Yapıcı öneri olarak hem İsrail hem de Filistin için "garantörlük" fikrini öne çıkardı. Şimdiye kadar dünya başkentlerinden bundan daha olumlu bir öneri getiren olmadı. Batı ülkeleri hâlâ "İsrail'in savunma hakkından" bahsederken Arap ülkeleri düşük seviyede gündemle hareket ediyor. İsrail ordusu sınırlı kara harekâtı ve ağır bombardımana devam ederken Filistin mitingi ve İsveç'in NATO'ya katılım protokolü

bağlamında Türk kamuoyu; "mevcut dünya düzeni, Batı'nın değerlerinin/ politikalarının eleştirisi ve İsrail" üzerine hararetle bir tartışmaya doğru gidiyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Haçlı-Hilal Anlayışı Eleştirisi

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail-Filistin çatışmasının Haçlı-Hilal meselesine dönmesine karşı çıkıyor. Batılı devlet adamlarının İsrail taraftarlığı yapmalarının ve İsrail'in katliamlarının Tevrat'tan alıntılarla meşrulaştırılmasının tehlikesine işaret ediyor. Nitekim Erdoğan, Berlin'deki ortak basın toplantısında hastanelerin vurulmasının, çocukların öldürülmesinin Tevrat'ta olmadığını ve kendisinin antisemitizmle karşı çıktığını şu cümlelerle hatırlattı: *Biz Holokost cenderesinden geçmedik. Öyle bir durumumuz da yok. Çünkü insana saygımız bizim çok çok farklıdır. Başbakanlığım döneminde ben ilk defa antisemitizm noktasında tavır koymuş bir liderim. Dünyada hiçbir başbakan bu tavır koymamıştır. Ama ben koydum. Ta o zamanda. Bundan dolayı da kimseye borcumuz yok.* Ayrıca Erdoğan, İsrail katliamlarına karşı din ve milliyet fark etmeksizin dünyanın birçok yerinde yükselen seslerin de farkında: *Batılı ülkelerin yönetimleri adeta İsrail'in esiri olmuş durumdayken, aynı ülkelerin halklarında yaşanan uyanış ve giderek yükselen itirazlar, bize insanlık adına umut veriyor.*

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Atatürk Havalimanı'nda düzenlenen Büyük Filistin Mitingi'ne katıldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'a eşi Emine Erdoğan eşlik etti. Mitinge Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli de katıldı. (TCCB-Murat Çetinmühürdar/AA, 28 Ekim 2023)

İSRAİL'İN HAVA VE KARA HAREKÂTLARINI TAMAMLAYARAK GAZZE'Yİ BİRKAÇ ARAP ÜLKESİNİN YÖNETİMİNE BIRAKMASI GİBİ BİR DURUMU BÖLGE ÜLKELERİ KABUL ETMİYOR. İKİ DEVLETLİ ÇÖZÜMÜN ÖNÜ AÇILMADIKÇA KİMSE İSRAİL'İ HAMAS, İSLAMİ CİHAD YA DA BENZERİ ÖRGÜTLERDEN KORUMA ROLÜNE SOYUNMAK İSTEMİYOR. NİTEKİM ANKARA DA GARANTÖRLÜK ÖNERİSİNİN ATEŞKES İLE SINIRLI TUTULMASINI REDDEDİYOR.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, bir yandan Batılı liderlerle rehinelere kurtarılması, ateşkes ve iki devletli çözüm için birlikte çalışmak istiyor. Diğer yandan da dünya halklarını katliama ve zulme karşı çıkmaya davet ediyor.

Riyad Zirvesi ve Çatışmanın Seyri

İsrail'in Gazze'de Filistin halkına yaptığı katliama karşı "İslami ortak bir duruş ve eylem geliştirme" amacıyla toplanan İslam İşbirliği Teşkilatı'nın (İİT) olağanüstü zirvesi için Cumhurbaşkanı Erdoğan Riyad'a gitmişti. Zirve öncesi İİT'den yapılan açıklamada, bu zirvenin "İslam ümmetinin merkezi davası olan Filistin meselesi ve Kudüs kentine ilişkin tehlikeli gelişmeler" üzerine düzenlendiği vurgulandı. Bu açıklama İİT'nin kuruluş gayesi olan Kudüs'ün korunmasını Gazze'deki katliamın önlenmesi ile bir arada dile getiriyor. 8. Olağanüstü Zirve Suudi Arabistan'ın çağrısıyla toplansa da Türkiye, İİT'nin Gazze'de ateşkes ve iki devletli çözüm süreci amacıyla inisiyatif alması için ciddi bir gayret gösteriyor.

"Ortak akıl" ile alınacak kararların "İsrail'in zulmünü durdurmak için büyük bir adım" olacağını söyleyen Erdoğan'ın elbette zirveden ana beklentisi İsrail ve destekçileri üzerindeki baskıyı artıracak bir gündemin oluşmasıydı. Bu gündem, aynı zamanda İsrail'in bölge için oluşturduğu sorun ile de ilgili. Netanyahu'nun Yeşaya kehaneti ve bir İsrailli yetkilinin nükleer silah kullanma tehdidinde işaret eden Erdoğan, İsrail yönetimi için şu ifadeyi kullandı: *"Ülkemiz topraklarını da içeren vaat edilmiş topraklar hezeyanıyla, nükleer silah kullanma tehditleriyle sabrımızı zorluyorlar.* İİT ve bölge devletleri ile yürütülen görüşmelere ek olarak Erdoğan, Gazze için küresel girişimi çerçevesinde diğer dünya liderleri ile diplomasiyi yoğunlaştıracak. "BM'de hakkı ve adaleti savunuların sayısını artırmaya" yönelik

bu çaba, hem Batı hem de Batı dışı dünyanın harekete geçirilmesi için de önemli olacak. Ankara'nın hedefi sadece Gazze'de ateşkesi ve insani yardımı sağlamak değil. Aynı zamanda garantörlük uygulaması çerçevesinde İsrail-Filistin çatışmasında "adil ve kalıcı" bir çözümün yol haritasını aramak.

Kimi uzmanlara göre üç-dört hafta kimi uzmanlara göre birkaç ay daha sürebilecek bu çatışmanın sonrasında ne olacağı çok kritik bir soru. İsrail'in Gazze'yi süresiz işgali ya da tüm Filistinlileri sürmesi ABD tarafından da reddediliyor. Halen Gazze'nin kuzeyini işgal eden İsrail bölgenin tümünü işgal etse bile "HAMAS'ı ya da askeri kabiliyetlerini yok etme" hedefinin gerçekleşmesinin mümkün olmadığı açık. Netanyahu'nun çalışacak bir planı olmadığını fark eden Biden yönetimi, "Gazze topraklarında küçülme olmayacak" sözünü veriyor ve olası ateşkes sonrasında planlamaya çalışıyor. İsrail'in hava ve kara harekâtlarını tamamlayarak Gazze'yi birkaç Arap ülkesinin yönetimine bırakması gibi bir durumu bölge ülkeleri (Mısır ve Ürdün gibi) kabul etmiyor. İki devletli çözümün önü açılmadıkça kimse İsrail'i HAMAS, İslami Cihad ya da benzeri örgütlerden koruma rolüne soyunmak istemiyor. Nitekim Ankara da garantörlük önerisinin ateşkes ile sınırlı tutulmasını reddediyor. Ayrıca, Gazze'de HAMAS sonrası oluşturup burayı Filistin yönetimine bırakma gibi alternatifler de çalışmayacaktır. Filistin yönetimi için İsrail katliamının üzerine Gazze'de yönetime gelmek, Batı Şeria'ya da kaybetmek anlamına gelir. Anlaşılan Gazze krizi kolay çözülmeyecek. Bölgesel bir yayılma önlenirse bile ABD ve Batı ülkelerinin öncelikleri (Ukrayna'daki savaş) ve mevcut rekabetleri (Çin, Rusya ve İran'ı sınırlandırmak) olumsuz etkilenecek.

Netanyahu'nun Saldırgan Tavrı ve Batının Derinleşen Krizi

Gazze'de katliamı sürdüren İsrail Başbakanı Netanyahu'ya hem kendi ülkesi içindeki hem de uluslararası toplumdaki tepkiler büyüyor. İsrail muhalefet lideri Lapid'in "Netanyahu'yu değiştirmenin vakti geldi, ulusal bir yeniden yapılan hükümeti kurmamız gerekiyor" açıklaması ülke içindeki tepkilere açık bir örnekti. 7 Ekim öncesi zaten etkili bir muhalefetle yüz yüze olan Netanyahu içeride HAMAS'ın nasıl bu ölçekte bir saldırı yapabildiği ile ilgili ağır eleştiri altında. Dışarıda ise Gazze'de İsrail ordusunun işlediği suçların sorumluluğu onu bekliyor. Netanyahu'nun Gazze'de "soykırım uyguladığına dair delillerin arttığı" yönündeki açıklamalar BM yetkilileri tarafından yapılıyor. Batı toplumlarında yasaklara rağmen Filistin'e sahip çıkan protestolar, ilgili hükümetlerin meşruiyetini sorguluyor.

Dahası, Amerikan medyasında Biden yönetiminin Netanyahu'ya laf dinletemediğine ve Gazze'nin geleceğine dair bir plan olmadığına dair yorumlar artmaya başladı. Rusya'nın 7 Ekim sonrasında Ortadoğu'da nüfuzunu genişlettiği uyarıları, birçok Amerikan dergisinde yazılıp çizilmeye başladı. Başkan Biden, aşırı İsrail taraftarı politikası sebebiyle gençler, siyahiler ve Müslümanlar nezdinde giderek daha çok eleştiriliyor. Netanyahu'nun dizginlenemesinin ABD'nin küresel liderlik iddiasını zayıflattığı, değer ve norm söylemlerini geçersiz kıldığı ve daha önemlisi Amerikan menfaatlerine zarar verdiği görüşleri öne çıkmaya başlıyor. Batı kamuoyu ise İsrail ve Filistin arasında bölünerek felsefi-siyasal bir krizi deneyimliyor. Gazze'de önemli bir rol üstlenen BM kurumlarının çöküşü ve feryatlarını duymamakta ısrar edenler var. Almanya bu sefalette gerçekten ayrı bir yerde.

Birçok Avrupa ülkesinde siyasetçiler, İsrail'e artık dur deme noktasına gelse de en ısrarlı İsrail destekçisi olarak Almanya öne çıkıyor.

Nitekim Almanya Başbakanı Scholz, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İsrail eleştirisine cevap verirken şu cümleyi kullanabildi: *İsrail demokrasidir. İnsan haklarına ve uluslararası hukuka bağlı ve buna göre hareket eden bir ülkedir. Bu nedenle İsrail'e yönelik suçlamalar saçmadır.* Halbuki BM kuruluşları Gazze'nin "çocuk mezarlığına, cehenneme döndüğünü" söylerken ve sürekli olarak İsrail'in "soykırım uyguladığını" belirtirken Scholz bu cümleleri sarf edebildi. Holokost'un Alman zihnindeki ağır prangasının Filistinlilerin katledilmesini meşrulaştıran sefaletine diğer bir örnek de Frankfurt okulunun önde gelen filozoflarından Habermas'tan geldi.

Habermas, üç Alman aydınla birlikte "İsrail'in meşru müdafaa hakkını savunan, Gazze'de yaşananlara soykırım denmesine karşı çıkan, İsrail'i

korumanın Almanya'nın demokratik ethosunun gereği olduğunu" iddia eden bir bildirin altına imza koydu. Habermas'ın İsrail işgalini hiç anmayan bildiriye imza atması, Yahudilerin savunulması olarak değil aşırı sağcı Netanyahu hükümetinin savunulması olarak algılandı. Britanya Sosyalist İşçi Partisi'nin Merkez Komite üyesi Alex Callinicos, "İsraili bakanların soykırım niyetlerini sürekli ilan etmelerine rağmen", Habermas ve diğer üç filozofun "İsrail'in soykırımsal niyeti bulunmadığını" söylemesini "eleştirel teorinin resmi ölümü" olarak nitelemiştir. Neyse ki Batılı hükümetlerin katliama sessiz kalan utanç verici hallerine karşı Londra'da, Paris'te ve diğer Avrupa kentlerinde Filistinliler için meydanlara çıkan vicdanlı insanlar var da "Batı'nın tümüyle resmi ölümünü" ilan etmiyoruz. **K**

Bölge ülkeleri ile yapılan ikili görüşmelerde Türkiye bir an önce ateşkesin sağlanması, sivil yardımların başlaması ve iki devletli çözümün konuşulması için gayret gösterdi. Gazze'deki Filistinlilerin Mısır ya da Ürdün'e sürülmelerine de karşı çıktı. Yapıcı öneri olarak hem İsrail hem de Filistin için "garantörlük" fikrini öne çıkardı. Şimdiye kadar dünya başkentlerinden bundan daha olumlu bir öneri getiren olmadı.

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Gazze'de İsrail ile HAMAS arasında devam eden insani aranın üçüncü gününde Gazze Şerid'inin kuzeyindeki askeri birlikleri ziyaret etti. (Israel Government-GPO/AA, 26 Kasım 2023)